

πειθῆ ἡ ψυχὴ μας ἀναγκαστῆ εἰς τὴν θεάν παν-
τὸς ὅπερ βλάπτει αὐτὴν, ἐπειδὴ εὐχαριστεῖται
διὰ τῆς παρουσίας παντὸς ὅπερ αὐτὴ ἐμπνέει,
ἐπειδὴ εἶνε ἐγκεχαρραγμένη ἐν τῇ καρδίᾳ τοῦ ἀν-
θρώπου ὡς ἀρετὴ πάντοτε ἐνεργὸς, ἥτις μᾶς
κάνει νὰ θεωρῶμεν ὡς ἱερά πάντα τὰ παρ'
αὐτῆς εἰς ἡμᾶς ἐπιβαλλόμενα καθήκοντα. Οἱ
κυριάρχαι δὲν κυβερνοῦσιν ἢ δι' αὐτῆς. Ὅταν οἱ
νόμοι ἐκτελῶνται οἱ κακοὶ ἀπομακρύνονται.

Ἡ Γαλλία ἐρθεῖρετο ἐν μέσῳ τῶν δεινῶν τῆς
διχονοίας, τῶν κακῶν τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἐ-
πιδρομῶν μακροῦ δεσποτισμοῦ. Ὁ Λουδοβίκος
ἦλθε, καὶ μετ' αὐτοῦ ἡ δικαιοσύνη ἐπεφάνη ὡς
τὸ οὐράνιον τόξον μετὰ τὴν θύελλαν. Εἰσήλθεν
ἐν τῷ βασιλείῳ του ὡς ποθητὸς εἰρηνοποιὸς ἵνα
συμφιλίωσῃ τὰς καρδίας, κατευαίξων τὸν ἐρε-
θισμὸν τῶν πνευμάτων. Ὁ Λουδοβίκος ἀπέδει-
ξεν ὅτι διὰ τῆς ἰσχύος τῆς μεγαλογνωμοσύνης
μᾶλλον ἢ τῆς τῶν ὅπλων ἐπιτυγχάνεται ἡ εὐ-
δαιμονία τῶν ἀνθρώπων καὶ ἡ εὐημερία τῶν ἐ-
θνῶν. Δὲν ἐπανῆλθεν ἐν Γαλλίᾳ ἡ ὅπως τὸ πᾶν
συνενώσῃ. Ἐφερε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἀθάνατον ἐκεῖ-
νον χάριτον, τὸν ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον μελετη-
θέντα ἐν τῇ γῆ τῆς ἐξορίας καὶ ὃν εὐλόγως ἐ-
θεώρει ὡς τὸ πολυτιμότερον ἀγαθὸν τοῦ κοινω-
νικοῦ βίου. Ἐν μέσῳ ἡμῶν ἐπραγματοποίησε τὸ
τόσῳ ἀληθὲς ὅσῳ καὶ ἐκαθὺ ἀξίωμα τοῦ περιφα-
νετέρου καὶ σεβαστοτέρου τῶν δικαστῶν μας,
ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶνε ἡ ἀληθὴς ἀγαθοεργία
τῶν βασιλέων.¹ Εἰς τὰς ἀναριθμήτους μομφὰς
τοσοῦτων δυσηρεστημένων τάξεων ἀντέταξε τὴν
μετριοπάθειαν, ταύτην τὴν πρώτην τῶν κυβερ-
νόντων ἀρετὴν, καὶ συνενῶν τὴν τοῦ παρελθόν-
τος πείραν πρὸς πάσας τὰς περὶ τοῦ μέλλοντός
μας ἐλπίδας, προητοίμασε διὰ προορατικῶν θε-
σμῶν ὅλην τὴν εὐτυχίαν ἧς ἀπολαύομεν. «Δὲν θ'
ἀποθάνω ἐξ ὀλοκλήρου, ἔλεγεν εἰς τοὺς βουλευ-
τὰς οἵτινες τὸν ἐπεσκέπτοντο σχεδὸν κατὰ τὰς
τελευταίας τοῦ βίου του ἡμέρας» ἐγκαταλείπω
εἰς τὸν λαόν μου νόμους οἵτινες ἐγκλείουσι τὸ
μιστήριον τῆς συντηρήσεως καὶ διαρκείας αὐ-
τοῦ.»²

Ἄλλοι κάλλιον ἐμοῦ θέλουσιν εἶπει πάντα
ὅσα ἐπραξεν ὁ ἡγεμὼν οὗτος, κατὰσταθῆς τοσοῦ-
τῶ μέγας διὰ τοῦ πνεύματός του καὶ τοσοῦτῳ
ἰσχυρὸς διὰ τῆς δικαιοσύνης του, ὁ σεβαστὸς
οὗτος μονάρχης, ὁ θαλὸς πολιτικός, ὃν ἐθαύμα-
ζέ τις πάντοτε τόσῳ περισσότερον, ὅσῳ συχνό-
τερον τὸν ἔβλεπεν. Ἄλλοι θέλουσιν ὀμιλήσει
περὶ τῆς ἐξόχου ταύτης διανοίας, ἐκ τῶν σε-
πτῶν τῆς ὁποίας λόγων ἀπήστραπτον ὅλα τὰ

συμβούλια καὶ οἵτινες μετέβαλλον ἐκουσίως τὰς
καρδίας, ἀναφερόμενοι πανταχοῦ ὡς χρησμοί.
Θέλουσιν ἐπαινέσει αὐτοῦ τὴν ἀπαρέγκλιτον
μεγαλοφυίαν, ἣν διηύθυνε τόσον καλῶς διὰ τῶν
σοφῶν ἀρχῶν του, τὴν ἐξοχὸν παιδείαν, τὴν
σπανίαν κρίσιν ἐν τοῖς λεπτοτέροις στοχασμοῖς,
καὶ πρὸ πάντων τὴν στερορότητα τῆς μεγάλης
ταύτης ψυχῆς, ἀνατραφείσης διὰ τῆς σπουδῆς
καὶ μελέτης καὶ τελειοποιηθείσης τρόπον τινὰ
διὰ τῆς δυστυχίας. Θέλουσιν ἀναφέρει περὶ τῆς
φιλοφροσύνης, τῆς μεγάλης αὐτοῦ εὐγενείας, τῆς
καλλιεπείας, τῆς ἐν ταῖς ἰδιωτικαῖς συνδιαλέ-
ξεσιν ἀμιμήτου χάριτος, τῆς ἀπαραβλήτου αὐ-
τοῦ πολυμαθείας, ἀνταξίας τῶν ὠραιότερων τῆς
Ῥώμης καὶ τῶν Ἀθηνῶν αἰώνων, περὶ μυρίων
ἄλλων προτερημάτων κοινῶν τοῖς Βουρβόνοις,
οἵτινες συνενούσι τὴν τέγγην τοῦ ἀρέσκειν μετὰ
τῆς τέχνης τοῦ βασιλεύειν.

Τὸ κατ' ἐμὲ, δὲν ὑπομιμνήσκω ἐνταῦθα ἡ ὅτι
σχετίζεται πρὸς τὴν ὑπερτάτην ταύτην ἀρετὴν,
τὴν μᾶλλον ὑπὸ τῶν θνητῶν τιμωμένην, διότι
αὐτῇ ὑφείλεται ἡ ἀρμονία τῆς μοναρχικῆς μη-
χανῆς, ἣν ὁ Λουδοβίκος κατεῖχεν εἰς τὸν ἀνώτα-
τον βαθμόν. Οὐδεὶς βασιλεὺς εἶχε πεισθῆ μᾶλ-
λον αὐτοῦ, ὅτι ἡ δικαιοσύνη εἶνε τὸ ζωογόνο
νεῦρον πολιτείας τινὸς καὶ ἡ σῴτειρα αἰγίς τοῦ
κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος. Ἡ ἱστορία θ' ἀναφέ-
ρη πόσον ἐγίνωσκε νὰ κρατῆ τὴν πλάστιγγα ἐν
μέσῳ τῶν ἀξιώσεων τῶν διαφόρων μερίδων.
Τίς δὲν διατηρεῖ εὐγνωμόνως τὴν μνήμην αὐ-
τοῦ ἕνεκα τῶν πρὸς τοὺς ὑπηκόους του ὑπηρε-
σιῶν, τῆς εὐθύτητος τῶν πράξεών του, τῆς συ-
νέσεως τῶν ἀποφάσεών του, τῆς εὐλαβοῦς τη-
ρήσεως τῆς εὐταξίας, τοῦ εὐσταθοῦς ἔρωτός του
πρὸς τὴν τάξιν ἣτις διατηρεῖ τὰ κράτη, τῆς θρη-
σκευτικῆς γοήσεως τοῦ χρόνου, τῆς ἐπιμελοῦς ἐ-
κείνης ἀκριβείας, ἣτις καθίστα αὐτὸν, διὰ νὰ
εἶπω οὕτω, παρόντα εἰς ὅλας τὰς ὑποθέσεις τοῦ
βασιλείου του; Δὲν χρειάζεται ἡ εἰσβολὴ τις ἵνα
κρημνισθῶσι τὰ ὀχυρώματα καὶ καταστραφῶσι
τὰ τεῖχη· σεισμός τις ἵνα καταποντισθῶσιν αἱ οἰ-
κίαι τῶν λαμπροτέρων πόλεων· ἀλλ' ἡ δικαιοσύνη
ἐπιζῆ ὅλων τῶν καταστροφῶν· αὐτὴ ἔχει τὸν ἡ-
ρεμον καὶ ἰσχυρὸν ροῦν τῶν εὐεργετικῶν πο-
ταμῶν, ὧν οὐδὲν πρόσκομμα ἐμποδίζει τὴν
σωτηριώδη δύναμιν. Αὐτὴ εἶνε πάντοτε παρούσα
διὰ ν' ἀποδίδῃ ἐκάστῳ τὸ ἀνήκον, διὰ νὰ κωλύῃ
τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐργαζομένους πρὸς ἀπο-
τυχίαν τοῦ σκοποῦ τῆς πολιτικῆς ἐξουσίας, σκο-
ποῦ, ὁ ὁποῖος οὐδὲν ἄλλο εἶνε ἢ αὐτὴ ἡ καθο-
λικὴ εὐδαιμονία.

A. I. ΓΑΛΙΑΤΖΑΣ.

1. Τὸ ἀξίωμα τοῦτο εἶνε τοῦ ἐναγέτου Malesherbes.
2. Non omnis moriar etc. Τοιαῦτα ὑπῆρξαν αἱ ἴδιαι
τοῦ Λουδοβίκου XVIII ἐκφράσεις, πρὸς τοὺς βουλευτὰς τοὺς
κομίσαντας αὐτῶ τὸν ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τῆς βουλῆς
ἐπιψηφισθέντα τελευταῖον νόμον, καθ' ἣν ὄραν κατετρέχε-
το ἡθὴ ὑπὸ τῶν συμπτωμάτων τῆς ὀδυνῆρας νόσου ἣτις
τῇ ἀφῆρπασε μετὰ τῆς ζωῆς καὶ τὴν ἀγάπην τῶν Γάλλων.

Ὅτε ὁ στρατάρχης Κονδὲ ἐπιστρέφων νικη-
τῆς ἀνέβαινε τὴν κλίμακα τῶν ἀνακτόρων, εἶπε
πρὸς τὸν Λουδοβίκον ΙΔ', ὅστις περιέμεινε αὐ-
τὸν ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς κλίμακος· Συγχώρη-

σον, βασιλεῦ, ὅτι πάσχων ἀρθρίτιν ἀναβαίνω θραδέως. Μὴ βιάζου, ἀπήνητησεν εὐφυῶς ὁ μονάρχης· ὅστις ἔρχεται φέρων τήσας δάφνας ἐπ' ὤμων, ἀδυνατεῖ ἵνα περιπατῇ ταχέως.

ΔΥΠΟΥΤΡΕΝ

Κατὰ τὸ ἔτος 1781, πλουσία τις κυρία διερχομένη διὰ τοῦ ἐν Γαλλίᾳ χωρίου Πιερβυφιέρ, εἶδεν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ὠραῖον τετραετὲς παιδίον.

— Πῶς σὲ λέγουν, μικρὲ μου; τὸ ἠρώτησε, θωπεύουσα τὴν μαύρην καὶ βοστρυχώδη κόμην του.

— Γουλιέλμον Δυπουτρέν.

— Τί ἔργον κάμνουν οἱ γονεῖς σου;

Εἰς τοὺς λόγους τούτους τὸ παιδίον προσέβλεψεν εἰς αὐτὴν ἀτενῶς μὲ τοὺς διαυγεῖς καὶ νοημοσύνην ἐμφαίνοντας ὀφθαλμούς του, καὶ μὲ τὴν χυδαίαν διάλεκτόν του τῇ διηγήθη ὅτι οἱ γονεῖς του ἦσαν πτωχοὶ καὶ τὸ ἄφινον ἐγκαταλειμμένον.

Ἡ ὁδὸς ἦτο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἔρημος, ἡ κυρία ἤρπασε τὸ παιδίον, παραλαβοῦσα αὐτὸ μεθ' ἑαυτῆς.

Μετά τινα ὅμως καιρὸν ἀποδοθὲν εἰς τοὺς γονεῖς του, ἐπανῆλθεν εἰς τὸ χωρίον αὐτοῦ.

Ἄλλ' ὅπως ἡ χειλιῶν, εὐπειθὴς εἰς τὸν ἄνεμον, οὗ ἡ πνοὴ ὠθεῖ τὰς πτέρυγας αὐτῆς, ἀκολουθεῖ ἐν τῷ ἀπείρῳ δικστήματι ὡσεὶ κεχαρῆμένην τινὰ ὁδὸν πρὸς τὰς χώρας ἃς φωτίζει καὶ θερμαίνει ὁ ἥλιος, ὅπως ὁ ποταμὸς τὸν ροῦν αὐτοῦ εὐθύνει πρὸς τὴν θάλασσαν, ὅπως ἡ μαγνητικὴ βελόνη στρέφεται πρὸς τὸν πόλον, οὕτω, κατὰ νόμον μυστηριώδους τινὸς ἔλξεως, οἱ Παριῖσιοι, ἡ μεγάλη πόλις, ἐλκύει εἰς ἑαυτὴν πᾶσαν ἔκτακτον διάνοιαν.

Ἐκ τούτου ὁ μικρὸς λοιπὸν Γουλιέλμος ἐπανήρχισε τὸν πλάνητα καὶ ἀπροσπάτευτον αὐτοῦ βίον, ἀντζητῶν καὶ εὐρίσκων τὴν τροφήν του, ὡς τὰ πτηνὰ τοῦ οὐρανοῦ.

Παρῆλθον ἔκτοτε ὀκτὼ ἔτη. Ἦν δωδεκάετης τὴν ἡλικίαν.

Διὰ τοῦ χωρίου διήρχετο ἀξίωματικὸς τις τοῦ ἵππικου· εἶδε τὸ παιδίον, τὸ ὅποιον ἐθεώρει μὲ τοὺς νοήμονας ὀφθαλμούς του τὴν στολὴν αὐτοῦ.

Τὸ εὐρὺ μέτωπον, οἱ πυκνοὶ καὶ μέλανες τοῦ παιδὸς βόστρυχοι, οἱ χαρακτῆρες τοῦ προσώπου αὐτοῦ, οἱ ἰσχνὴν καὶ ἡρεμίαν ἐμφαίνοντες, τὸ βλέμμα του, ὅπερ ἐφαίνετο ὅτι ἐκέκτητο φωτοβόλον τινὰ καὶ μαγνητικὴν δύναμιν, ὅπλον ὀλέθριον ἐνταύτῳ καὶ θεῖον, δαμάζον τὰς θελήσεις καὶ θέλγον ὡσεὶ θωπεῖα, πάντα ταῦτα βαθεῖαν ἐνεποίησαν εἰς τὸν ἀξίωματικὸν ἐντύπωσιν.

Ἐκύτταξε περὶ αὐτόν. Ἡ ὁδὸς ἦτο καὶ τότε πάλιν ἔρημος.

Ἦρπασε τὸ παιδίον, τὸ ἔθεσεν ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου πρὸ αὐτοῦ καὶ συμπαρέλαθεν αὐτὸ μεθ' ἑαυτοῦ.

Ἐκεῖνος τὸ ἀξίωματικὸς ἐκείνου ἦν διευθυντὴς τοῦ γυμνασίου τῆς Μάρχης ἐν Παρισίοις. Οὗτος ἐδέχθη τὸ παιδίον καὶ ἐφρόντισε περὶ τῆς ἀνατροφῆς αὐτοῦ.

Ὡς ἡ θέα τῶν ὄπλων ἐν τῷ γυναικωνίτῃ τοῦ Διομήδους ἐπρόδωσε τὴν φύσιν τοῦ Ἀγγιλλέως, οὕτω τὸ πρῶτον νυστήριον ὅπερ εἶδεν ὁ μικρὸς Γουλιέλμος τῷ ἀπεκάλυψε τὸν προορισμὸν του.

Παρῆτησεν ὀλοσχερῶς τὴν σπουδὴν τῶν ἐλληνικῶν καὶ τῶν λατινικῶν· ἦτο χειρουργός.

Ἐν ἡλικίᾳ δεκαοκτῶ ἐτῶν διωρίσθη προπαρασκευαστὴς ἐν τῇ ἀνατομικῇ· εἰκοσιτετραέτης δὲ ἤξιώθη διὰ διαγωνισμοῦ τῆς θέσεως διευθυντοῦ τῶν ἀνατομικῶν ἔργων· μικρὸν ἔπειτα ἐγένετο ἀρχιχειρουργὸς ἐν τῷ νοσοκομείῳ τῶν Παρισίων (Hôtel-Dieu) καὶ ἀργότερον χειρουργὸς τοῦ βασιλέως Λουδοβίκου τοῦ III'.

Ἄν θ' ἀκολουθήσωμεν κατὰ βῆμα τὸν Δυπουτρέν ἐν τῷ τραγῷ καὶ πολυμύχθῳ σταδίῳ του, οὗ ἐκάστη ὥρα ἦν ἀφιερωμένη τῇ επιστήμῃ. Περιοριζόμεθα ἀναγράφοντες μόνον ὀλίγα, ἅτινα θεωροῦμεν ἱκανὰ πρὸς χαρακτηρισμὸν αὐτοῦ.

«Ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ ἐχθροὶ του ὁμολογοῦσι, λέγει τις τῶν περὶ αὐτοῦ γραψάντων, συμπαρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ ἐν τῷ τάφῳ τὴν μέθοδόν του. Ἡ δόξα τῶν χειρουργῶν ὁμοιάζει τῇ τῶν ἠθοποιῶν, ὧν τὰ πλεονεκτήματα συνθᾶπτονται μεθ' αὐτῶν θανόντων. Οἱ ἠθοποιοὶ, οἱ χειρουργοὶ, ὡς καὶ οἱ ἔξοχοι αἰδοὶ, οἵτινες διὰ τῆς καλῆς ἐκτελέσεως δεκαπλασιάζουσι τὴν δύναμιν τῆς μουσικῆς, εἰσὶν ἥρωες ἐφήμεροι, ὧν τὴν ἀξίαν ἀδυνατοῦσι νὰ ἐκτιμῆσωσιν οἱ μετ' αὐτοὺς ζήσαντες. Διὰ τοῦτο ἔκτακτοι περιστάσεις ἀπαιτοῦνται, ὅπως τὸ ὄνομα σοφοῦ τοιοῦτου ἀναγραφῇ ἐν τῇ γενικῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος.»

Πολλὰ καὶ ἀντιφατικὰ κρίσεις ἐγράφθησαν περὶ τοῦ Δυπουτρέν. Καὶ οὐδεὶς μὲν ἠμφισβήτησε τὴν μεγαλοφυΐαν αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ χαρακτῆρ καὶ τὸ ὀξύγολον τοῦ ἀνδρὸς μέχρι τοῦ νῦν ἔτι πολλαχῶς ἐξετάζονται καὶ ἐπικρίνονται.

Αἱ κτωτέρω ὀλίγα γενικὰ παρατηρήσεις δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσι καὶ ἐπὶ ὅλων ὅσοι ὑπερέχουσι τῶν πολλῶν.

Ἐκεῖνος τὸν ἐλεγέ ποτε πρὸς τινὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ·

«Ἐὰν ἐνίοτε προσηνέχθην πικρῶς καὶ τραχέως, προήρχετο τοῦτο ἐκ τῆς ὀδύνης, ἦν μοι ἐνεποίησαν ἡ ἀναίσθησία καὶ ὁ ἐγωϊσμός, δι' ὧν πολλοὶ μ' ἐλύπησαν, ἢ ἐκ τῆς σκέψεως περὶ τῶν ἐμποδίων, τὰ ὅποια τὸ μῖσος, ὁ φθόνος, ἡ ζηλοτυπία, ἡ συκοφαντία παρενέβαλλον, ὅπως μὴ δυνηθῶ νὰ εὐδοκιμῆσω.»

Ἐν Παρισίοις ὑπάρχουσι πολλοὶ ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι μόλις σὲ ἴδωσιν ἐτοιμαζόμενον νὰ θέσης τὸν πόδα ἐπὶ τοῦ ἀναβολέως, τρέχουσι, καὶ ἄλλοι μὲν κρατοῦσι τὸ ἐνδυμὰ σου, ἄλλοι λ'